



Sygn. akt II PK 70/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący)

SSN Halina Kiryło

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa I. J.
przeciwko Zespołowi Szkół Ponadgimnazjalnych w K.
o ustalenie prawa do urlopu dla poratowania zdrowia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 stycznia 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 26 listopada 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 9 lipca 2013 r. zobowiązał pozwany Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w K. do

złożenia oświadczenia woli, że powódka I. J. przebywa od 1 maja 2013 r. do 1 maja 2014 r. na urlopie dla poratowania zdrowia.

Sąd ustalił, że powódka I. J. jest zatrudniona u pozwanego od 1 września 2004 r. na stanowisku nauczyciela wychowania fizycznego, obecnie jako nauczyciel mianowany. W roku szkolnym 2004/2005 jej wymiar zajęć wynosił 12/18 etatu, w roku szkolnym 2006/2007 17,5/18. W pozostałych latach wymiar czasu pracy powódki wynosił co najmniej pełen etat, czyli 18/18.

W dniu 11 czerwca 2012 r. powódka złożyła wniosek o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia w związku z orzeczeniem lekarskim wydanym przez lekarza specjalistę otolaryngologa.

W dniu 11 marca 2013 r. specjalista chorób dziecięcych i medycyny rodzinnej wystawiła zaświadczenie, z którego wynika, że ze względu na stan zdrowia powódka wymaga udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia w okresie od 1 maja 2013 r. do 1 maja 2014 r. W związku z tym powódka ponownie wystąpiła o udzielenie urlopu dla poratowania zdrowia. W orzeczeniu lekarskim z dnia 11 kwietnia 2013 r., wydanym w trybie odwoławczym, podtrzymano, że powódka wymaga urlopu dla poratowania zdrowia. Pismem z dnia 26 kwietnia 2013 r. pozwany odmówił uwzględnienia wniosku powódki, wskazując, że nie spełnia ona warunku odnośnie do przepracowania w szkole 7 lat w pełnym wymiarze zajęć. Pismem z dnia 14 maja 2013 r. poinformowano powódkę, że w związku ze zmianami organizacyjnymi uniemożliwiającymi zatrudnienie jej w roku szkolnym 2013/2014 w pełnym wymiarze zajęć proponuje się ograniczenie zatrudnienia do wymiaru nie niższego niż 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć i proporcjonalne zmniejszenie wynagrodzenia.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Sąd podkreślił, że na przesłanki udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia składają się dwa elementy: formalny, w postaci wniosku nauczyciela o udzielenie urlopu oraz merytoryczny, jakim jest układ warunkujący nabycie prawa do tego świadczenia, a obejmujący trzy przesłanki, tj. zatrudnienie na czas nieokreślony w pełnym wymiarze zajęć i legitymowanie się co najmniej siedmioletnim okresem pracy w szkole. W razie zaistnienia wszystkich opisanych hipotezą komentowanej normy prawnej warunków formalnych i

merytorycznych następuje przewidziany w dyspozycji tej normy skutek, czyli wystąpienie po stronie dyrektora szkoły obowiązku udzielenia przedmiotowego urlopu. Sąd Rejonowy wskazał, że w judykaturze podkreśla się, że skoro z brzmienia przepisu art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.) wynika, iż urlop dla poratowania zdrowia przysługuje nauczycielowi zatrudnionemu, to znaczy, że w chwili wystąpienia z wnioskiem o jego udzielenie nauczyciel musi pozostawać w stosunku pracy, a sam urlop może być przedmiotem roszczenia nauczyciela tylko w czasie trwania tego stosunku. Chociaż decyzja o uwzględnieniu wniosku należy do dyrektora szkoły, to w razie spełnienia przez nauczyciela ustawowych przesłanek nabycia prawa do urlopu, jego udzielenie jest w zasadzie obowiązkiem pracodawcy, skoro ustawodawca nie posłużył się wyrażeniem „może” udzielić, co czyniłoby decyzję dyrektora szkoły uznaniową. W razie odmowy udzielania urlopu dla poratowania zdrowia, nauczyciel może dochodzić swoich roszczeń w tym przedmiocie na drodze sądowej w trybie przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu prawa pracy.

W oparciu o powyższe rozważania Sąd orzekający uznał, że powódka spełniła wymagania, o których mowa w art. 73 Karty Nauczyciela, podkreślając, że wbrew twierdzeniom pozwanego nie jest warunkiem koniecznym udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia, by powódka przez cały okres 7 lat była zatrudniona w wymiarze pełnego etatu. W ocenie Sądu pierwszej instancji, taka interpretacja jest błędna. Wystarczy, że w chwili składania wniosku o udzielenie urlopu pracownik spełnia warunek zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy. Ponadto wydane w trybie odwoławczym zaświadczenie lekarskie potwierdziło, że udzielenie urlopu jest konieczne.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 26 listopada 2013 r. oddalił apelację strony pozwanej od powyższego wyroku, z tym że ustalił, że I. J. nabyła prawo do urlopu dla poratowania zdrowia od 1 maja 2013 r. na okres do 1 maja 2014 r.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że w pełni podziela i przyjmuje za podstawę własnego rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne, jak i poczynione przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wywody prawne. Między innymi odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa materialnego, Sąd drugiej instancji stwierdził, że

istotą sporu w przedmiotowym postępowaniu jest rozstrzygnięcie, czy przewidziany w powołanym przepisie okres pracy 7 lat w pełnym wymiarze czasu pracy dotyczy ma całego tego okresu, czy też ów „pełny wymiar czasu pracy” przypadać ma bezpośrednio przez wystąpieniem z wnioskiem o przyznanie prawa urlopu dla podratowania zdrowia. Sąd drugiej instancji uznał, że zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy dotyczy okresu bezpośrednio przypadającego przed datą rozpoczęcia urlopu dla poratowania zdrowia, nie zaś całego okresu 7 lat.

Wobec powyższego stanowiska Sąd Okręgowy apelację pozwanego oddalił. Jednocześnie Sąd odwoławczy w wyroku tym ustalił, że I. J. nabyła prawo do urlopu dla poratowania zdrowia od 1 maja 2013 r. do 1 maja 2014 r., albowiem podstawę prawną wywiedzonego powództwa stanowił art. 189 k.p.c., „stąd brzmienie sentencji zaskarżonego wyroku nie mogło się ostać”.

Wyrok ten został zaskarżony przez stronę pozwaną skargą kasacyjną w całości. Zarzucono mu naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: art. 162 k.p.c. - przez zaaprobowanie zaniechania przeprowadzenia postępowania dowodowego, bez rozważenia, czy Sąd pierwszej instancji szczegółowo przeanalizował okoliczności faktyczne; art. 189 k.p.c. - przez błędne zastosowanie, polegające na przyjęciu, że powódka ma interes prawny w żądaniu opartym na przepisie art. 189 k.p.c.; tj. że powódka dochodzi roszczenia o ustalenie prawa do urlopu dla poratowania zdrowia, podczas gdy powódka domagała się realizacji jej prawa, wnosząc o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia woli, że powódka przebywa w okresie od 1 maja 2013 r. do 1 maja 2014 r. na urlopie dla poratowania zdrowia; art. 217 § 2 w związku z art. 227 k.p.c. - przez zaaprobowanie oddalenia przez Sąd pierwszej instancji wniosków dowodowych pozwanego, zgłoszonych dla wyjaśnienia spornych i istotnych okoliczności faktycznych, w szczególności jego wniosków o przeprowadzenie dowodu z zeznań zgłoszonych świadków oraz o zwrócenie się do stosownych instytucji o przedstawienie dokumentacji związanej z przeprowadzonym badaniem powódki przez lekarza; art. 232 zdanie drugie k.p.c. i art. 285 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. - przez niedopuszczenie (z urzędu) dowodu z opinii biegłego lekarza; art. 233 § 1 i art. 227 k.p.c. - przez nieuwzględnienie wniosków dowodowych apelacji; art. 73 ust. 1. 3 i 4 Karty

Nauczyciela w związku z art. 233 § 1 k.p.c. - ze względu na brak ustaleń koniecznych do zastosowania przepisu prawa materialnego; art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. - przez brak wyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku istotnych okoliczności w sprawie, w tym: na jakiej podstawie prawnej możliwe było zaliczenie do okresu siedmioletniej pracy w szkole, przypadającego bezpośrednio przed datą rozpoczęcia pierwszego urlopu, uzasadniającego prawo do urlopu, okresu pracy w niepełnym wymiarze zajęć: 12/18 - w roku szkolnym 2004/2005 oraz 17,5/18 - w roku szkolnym 2006/2007, na podstawie jakich faktów i dowodów możliwe było uznanie, że powódka wykazała istnienie po swojej stronie interesu prawnego w żądaniu ustalenia prawa do udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia; art. 378 § 1 k.p.c. - przez nierozpoznanie przez Sąd drugiej instancji wszystkich zarzutów apelacji; art. 382 k.p.c. - przez ogólnikowe odniesienie się do tych ustaleń i ocen, które były kwestionowane w apelacji.

Skarżący zarzucił także naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: art. 73 ust. 1, 3 i 4 Karty Nauczyciela - przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że warunek wystarczający, jaki musi spełnić nauczyciel przy pierwszym urlopie zdrowotnym, to zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy w chwili składania wniosku o udzielenie urlopu; art. 64 k.c. w związku z art. 1047 § 1 k.p.c. - przez niezastosowanie, co skutkowało przyjęciem przez Sąd drugiej instancji, że podstawą materialnoprawną wyroku jest art. 189 k.p.c., podczas gdy powódka żądała nakazania pozwanemu określonego zachowania, tj. dochodziła roszczenia o zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia woli, że powódka przebywa w okresie od 1 maja 2013 r. do 1 maja 2014 r. na urlopie dla poratowania zdrowia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona z uwagi na naruszenie przez Sąd drugiej instancji art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela przez jego błędną wykładnię. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że nauczyciel ma prawo do pierwszego urlopu dla poratowania zdrowia po przepracowaniu co najmniej 7 lat w zawodzie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć, bezpośrednio przypadających przed datą rozpoczęcia urlopu dla poratowania zdrowia (zob. wyroki z dnia 13

grudnia 2012 r., II PK 137/12, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 245 oraz z dnia 20 maja 2014 r., I PK 280/13, LEX nr 1475154). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 grudnia 2012 r., II PK 137/12 przedstawił wątpliwości związane z wyinterpretowaniem znaczenia art. 73 ust. 1 Karty Nauczyciela przy zastosowaniu reguł językowych i przypisał w związku z tym prymat wykładni funkcjonalnej, do której niejednokrotnie odwoływał się Sąd Najwyższy, kiedy stwierdzał, że wykładnia logiczno-językowa przepisów Karty Nauczyciela nie prowadzi do jednoznacznych rezultatów (zob. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., II PZP 5/05, OSNP 2005 nr 24, poz. 387). Podkreślił, że prawdopodobieństwo wystąpienia choroby zawodowej (przewlekłej choroby narządu głosu spowodowanej nadmiernym wysiłkiem głosowym) u nauczyciela nie zależy od tego, czy był on zatrudniony na czas nieokreślony w jednej (danej) szkole, natomiast rośnie wraz z długością okresu zatrudnienia w zawodzie nauczyciela oraz wraz z rozmiarem wykonywanych obowiązków i związanym z tym większym obciążeniem dla zdrowia. Z tych przyczyn uznał, że warunek „przepracowania 7 lat w szkole” dotyczy zatrudnienia w pełnym wymiarze zajęć przez te 7 lat. Tymczasem Sąd drugiej instancji, powołując się na wyrok z dnia 13 grudnia 2012 r., II PK 137/12, niewłaściwie odczytał przedstawioną w nim wykładnię.

Do powołanej w powyższym wyroku argumentacji trzeba dodać, że do momentu wprowadzenia do komentowanego przepisu warunku „zatrudnienia na czas nieokreślony” (na podstawie art. 1 pkt 45 ustawy z dnia 14 czerwca 1996 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela; Dz.U. Nr 87, poz. 396), tj. do 6 sierpnia 1996 r., treść przepisu nie mogła budzić większych wątpliwości. Wtedy prawo do urlopu dla poratowania zdrowia przysługiwało „nauczycielowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć, po przepracowaniu co najmniej 3 lat w szkole”. Traktując ten przepis jako przedstawienie pewnej sekwencji zdarzeń, którą akcentuje odwrócony szyk zdania, chronologicznie najpierw musiało nastąpić zatrudnienie w pełnym wymiarze zajęć, a następnie „przepracowanie” 3 lat, co wskazuje, że „przepracowane” 3 lata dotyczą nauczyciela zatrudnionego w tym okresie w pełnym wymiarze zajęć. Wprowadzenie od 7 sierpnia 1996 r. kolejnego warunku „zatrudnienia na czas nieokreślony” nie może być utożsamiane ze zmianą dotychczasowych warunków udzielenia urlopu. W ten sposób natomiast

ustawodawca uwzględnił interes szkoły (organu prowadzącego), która w zamian za ponoszenie kosztów związanych z wynagrodzeniem nauczyciela przebywającego na urlopie dla poratowania zdrowia zapewnia sobie kadrę zdolną (ze względów zdrowotnych) do wykonywania obowiązków pedagogicznych, co wpisuje się w cel udzielenia urlopu dla poratowania zdrowia widziany z perspektywy szkoły. Patrząc z tego punktu widzenia, chodzi o zatrudnienie na czas nieokreślony umożliwiające powrót do pracy nauczyciela, a więc o zatrudnienie z okresu składania wniosku o urlop zdrowotny. Natomiast zatrudnienie w pełnym wymiarze zajęć przez okres wymagany do nabycia prawa (uprzednio 3 lat, potem 5 lat, a obecnie 7 lat) to warunek istniejący od samego początku uchwalenia Karty Nauczyciela, który wtedy i obecnie wiązać należy z większym obciążeniem zdrowia nauczyciela wykonującego obowiązki w pełnym pensum zwiększającym ryzyko choroby zawodowej.

Wobec powyższego stanowiska, uznającego za zasadny najdalej idący zarzut błędnej wykładni prawa materialnego, bez znaczenia pozostają pozostałe zarzuty skargi kasacyjnej, gdyż, jak ustalono w niniejszej sprawie, powódka przed wnioskiem o urlop dla poratowania zdrowia nie była zatrudniona jako nauczyciel przez 7 lat w pełnym wymiarze zajęć.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśl art. 102 k.p.c.